

Данілов Артем Іванович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри господарського права та процесу, адвокат,
арбітражний керуючий*

ДИСКРЕЦІЙНІ ПОВНОВАЖЕННЯ АРБІТРАЖНОГО КЕРУЮЧОГО У СПРАВАХ ПРО БАНКРУТСТВО

Згідно з ч. 3 ст. 98 Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» [1] (далі – Закон про банкрутство), арбітражний керуючий діє виключно на підставі, у межах та способами, що передбачені Конституцією та законодавством України про банкрутство. Зазначена норма вказує на спеціально-дозвільний тип правового регулювання діяльності арбітражного керуючого, що заснований на загальній юридичній забороні, в межах якої закон встановлює конкретні дозволи. Разом з тим, значну частину повноважень арбітражний керуючий здійснює з певною свободою розсуду, оскільки має можливість вибору з декількох юридично допустимих рішень того, яке він вважає найкращим за даних фактичних обставин. Поєднання публічно-правових повноважень з визначеною Законом можливістю арбітражного керуючого в певних випадках діяти на власний розсуд, виходячи з власного розуміння духу і загальної спрямованості Закону, вказують на дискреційний характер таких повноважень арбітражного керуючого. До дискреційних повноважень арбітражного керуючого можна віднести право відмовлятися від укладених боржником правочинів (ч. 10 ст. 28 Закону про банкрутство), погоджувати вчинення боржником окремих видів правочинів (укладення договорів) під час процедур банкрутства (ч. 8 ст. 22 Закону про банкрутство), визнавати або відхиляти кредиторські вимоги до боржника (ч. 6

ст. 28, ч. 2 ст. 41 Закону про банкрутство), укладати від імені боржника цивільно-правові, трудові та інші договори (правочини) (ч. 5 ст. 28 Закону про банкрутство) та інші повноваження, реалізація яких передбачає свободу розсуду арбітражного керуючого.

Здійснюючи функції розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора у справі про банкрутство, арбітражний керуючий не «механічно» застосовує ту чи іншу норму Закону до конкретного випадку, а самостійно визначає доцільність прийняття того чи іншого рішення (вчинення дії) з урахуванням фактичних обставин справи про банкрутство. В якості прикладу можна навести справу про банкрутство № 916/3466/14, в якій один з основних конкурсних кредиторів четвертої черги мав перед боржником незначну за розміром дебіторську заборгованість, що була єдиним активом у складі ліквідаційної маси. В цій ситуації стягнення арбітражним керуючим дебіторської заборгованості фактично призвело би лише до задоволення вимог кредиторів першої-третьої черги за рахунок коштів одного з кредиторів четвертої черги. Керуючись встановленими у ст. 98 Закону про банкрутство принципами добросовісності, розсудливості та обґрунтованості, ліквідатор прийняв рішення не стягувати цю заборгованість на користь боржника-банкрута. Таке рішення ліквідатора, незважаючи на формальну невідповідність ч. 2 ст. 41 Закону про банкрутство, згідно з якою ліквідатор має стягувати на користь боржника дебіторську заборгованість, були схвалені як комітетом кредиторів, так і господарським судом (ухвала Господарського суду Одеської області від 17.11.2016 р. по справі № 916/3466/14 [2]).

Учасникам справи про банкрутство притаманне прагнення в той чи інший спосіб спонукати арбітражного керуючого діяти в їх інтересах і впливати на його рішення, зокрема шляхом прийняття рішень, якими арбітражний керуючий зобов'язується вчинити ті чи інші дії у визначений спосіб та строки. Такі рішення, як правило, стосуються найбільш цікавих для кредиторів питань,

зокрема визначення конкретного суб'єкту оціночної діяльності для проведення оцінки майна банкрута, визначення суб'єкту аудиторської діяльності для проведення аналізу фінансово-господарської діяльності банкрута, визначення організатора аукціону, що буде здійснювати продаж майна боржника. В той же час, зі змісту ст. 22, ст. 28, ст. 41 Закону про банкрутство, якими визначаються відповідно повноваження розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора вбачається, що оцінка майна боржника, аналіз фінансово-господарського стану боржника, визначення організатора аукціону віднесені до компетенції арбітражного керуючого. Такі повноваження арбітражний керуючий на власний розсуд може або здійснювати особисто, або згідно з п. 4 ч. 1 ст. 98 Закону про банкрутство залучати на договірних засадах для виконання цих повноважень спеціалізовані організації (оцінювачів, аудиторів, аукціоністів).

Оскільки на арбітражного керуючого покладений обов'язок діяти добросовісно, розсудливо, обґрунтовано, з урахуванням всіх обставин, які мають значення для прийняття рішення (вчинення дії), навіть факт схвалення (погодження) зборами (комітетом) кредиторів рішення (дії) арбітражного керуючого не виключає можливості кваліфікації цих рішень (дій), як таких, що не відповідають критеріям незалежності, добросовісності, розсудливості та обґрунтованості. Як приклад можна навести досить поширену на практиці ситуацію, коли з метою відтермінування розрахунків перед окремими кредиторами, за домовленістю з адміністрацією боржника арбітражним керуючим вчиняються дії, якими штучно затягується перебіг процедур банкрутства (подання безпідставних позовів про повернення майна боржнику-банкруту, оскарження ухвал господарського суду у справі про банкрутство тощо), і такі дії схвалюється сформованим з числа афілійованих з боржником осіб комітетом кредиторів.

Згідно з ст. 99 Закону про банкрутство при здійсненні повноважень арбітражний керуючий є незалежним. Отже інші учасники конкурсного процесу

не можуть втручатися в реалізацію дискреційних повноважень арбітражного керуючого, впливати на його рішення і дії. Водночас дискреція повноважень арбітражного керуючого не є безмежною. Видається правильним, що незалежність арбітражного керуючого при реалізації дискреційних повноважень обмежена принципом верховенства права, категоріями добросовісності, розсудливості, обґрунтованості та цільової спрямованості дій арбітражного керуючого, а свобода розсуду арбітражного керуючого не повинна перетинати межі, за якими дискреція стає нелегітимною.

Список використаної літератури:

1. Закон України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом" [Електронний ресурс]. – 1992. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2343-12>
2. Господарський суд Одеської області. Ухвала від 17.11..2016 р. по справі № 916/3466/14 [Електронний ресурс] / Господарський суд Одеської області – Режим доступу до ресурсу:
<http://reyestr.court.gov.ua/Review/62817414>